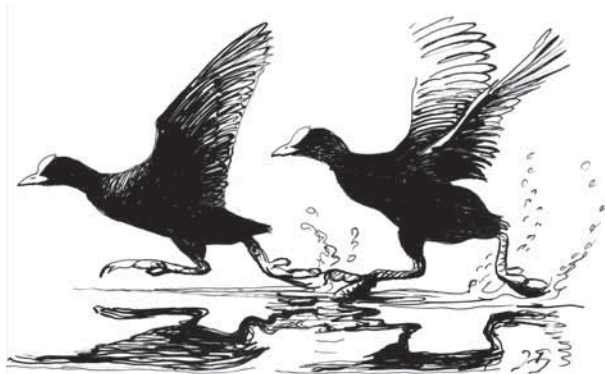

Blishøne *Fulica atra*

Coot

Blishønen yngler i de fleste typer af søer og moser over det meste af Europa, mod nord til det vestlige Norge, det centrale Sverige og det sydlige Finland. De største europæiske bestande findes i Rusland og det østlige Europa samt i Holland og Frankrig. Blishønen er en almindelig ynglefugl i hele Danmark, dog mest almindelig i den østlige del. Den danske bestand er estimeret til 20.000 par og har gennem de sidste tyve år været relativt konstant.

I det meste af Europa er blishønen standfugl eller delvis trækfugl, mens fuglene i de nordlige og østlige

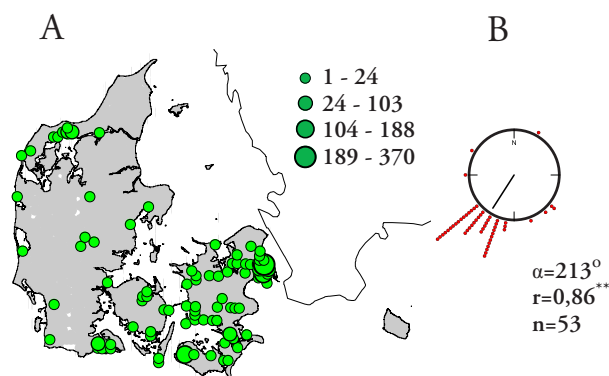

Fig. 2. A) Mærkningslokaliteter for fugle, som senere er genmeldt, samt artens nuværende danske yngleudbredelse. Ringing sites for birds later recovered, and current breeding distribution. B) Retning af direkte efterårstræk (aug-dec, >100 km). Direction of direct autumn migration (Aug-Dec, >100 km).

bestande primært er trækfugle. I Danmark er arten en almindelig træk- og vintergæst, som uden for yngletiden ofte træffes i store, tætte flokke i større lavvandede søer og fjorde. I milde vintre er der talt op til 200.000 blishøns i de danske farvande (Bregnballe m.fl. 2003).

Mærknings- og genmeldingsdata

I Danmark er der mærket i alt 7.994 blishøns, alle i perioden 1921 til 1998 (fig. 4). Flest fugle blev mærket i 1960'erne, hvor der alene i 1963 blev mærket

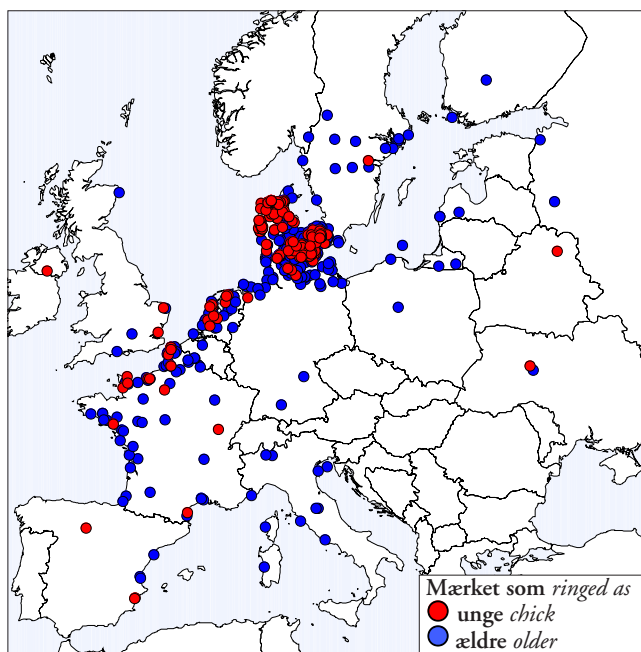

Fig. 1. Samtlige genfund af blishøne ringmærket i Danmark (n=1.843). All recoveries of coot ringed in Denmark (n=1,843).

Fakta Facts

Mærkninger *Birds ringed* 7.994

Genmeldinger *Recoveries*

Antal genmeldinger *No. of recoveries* 1.843
 -heraf uden for Danmark *Recovered abroad* 241(13%)
 Antal fugle *No. of individuals* 1.460
 -heraf mærket som unger *Ringed as chicks* 230(16%)
 Genmeldingsandel *Proportion recovered* 18%
 Mærket i udlandet og genmeldt i Danmark *234*
Ringed abroad and recovered in Denmark

Ekstremer *Extremes*

Højeste alder *Oldest bird* min. 19 år 7 mdr.
 Længste afstand *Longest dist.* Spanien *Spain* 2.124 km
 Nordligst *Northernmost* Finland *Finland* (61° 29'N)
 Sydligst *Southernmost* Spanien *Spain* (38° 15'N)
 Østligst *Easternmost* Hviderusland *Belarus* (29° 26'E)
 Vestligst *Westernmost* Irland *Ireland* (07° 00'W)

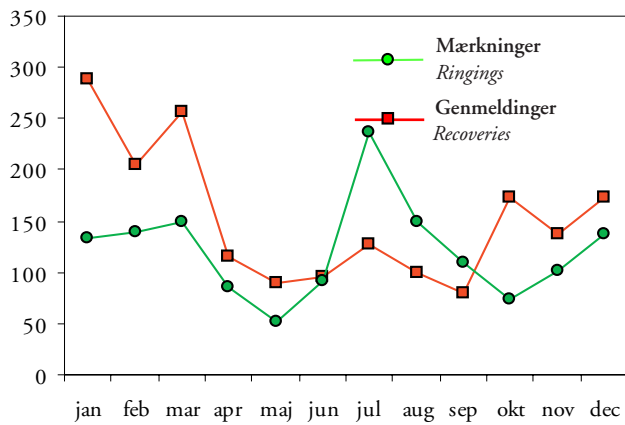

Fig. 3. Mærknings- og genmeldingsmåned for genfund af blishøne. Month of ringing and recovery for recovered coot.

470. Mærkningerne er udført af Zoologisk Museum (83%), Vildtbiologisk Station Kalø (11%) og Dansk Ornithologisk Central (6%) samt Odense Ringmærkestation (2 fugle). Af de mærkede fugle er 1.460 genfundet, svarende til en genmeldingsandel på 18%. Størstedelen af de genmeldte fugle er mærket i landets østlige egne (fig. 2A), specielt i Nakskov Fjord og i Københavnsområdet, hvor der er mærket mange fugle på Vestamager, i Utterslev Mose, Gentofte Sø og flere af de københavnske søer og parker. Fra Jylland er det primært mærkninger udført i Vejlerne, der har givet genfund, og den jyske (og bornholmske) bestand må siges at være dårligt repræsenteret i materialet. Det store antal mærkninger, der er udført i den østlige del af landet, kan primært tilskrives enkelte ringmærkeres indsats. I alt 230 af de genmeldte fugle er mærket som dununger, heraf 126 i Jylland. Andelen af unger

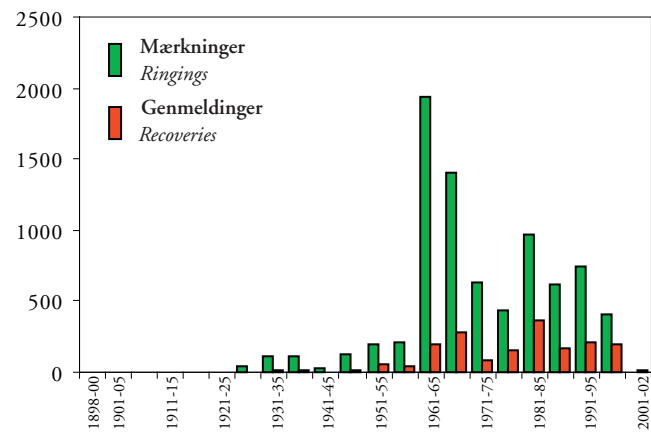

Fig. 4. Mærknings- og genfindsår for blishøne ringmærket i Danmark. Ringing and recovery year of coot ringed in Denmark.

er 58% i det jyske materiale, altså væsentligt større end i den øvrige del af landet. Ungerne er mærket fra april til september, de fleste i juli. Visse steder, bl.a. i Vejlerne, er der i perioden juni-august fanget voksne blishøns, idet disse under fjerfældningen er ude af stand til at flyve (Fog 1969). Der er også ringmærket blishøns uden for yngletiden (fig. 3) og en del af disse er træk- og vintergæster. I Danmark er der genmeldt 234 blishøns mærket i udlandet.

Træk og overvintring

Danske ynglefugle. I juli-august samles store antal blishøns i fladvandede fældeområder – især ikke ynglende fugle (J. Fjeldså pers. medd.). Genmeldingerne viser, at en del af de danske blishøns er trækfugle, og at fuglene forlader Danmark relativt sent på året (fig. 8). Det tidligste genfund syd for Danmark er af en vok-

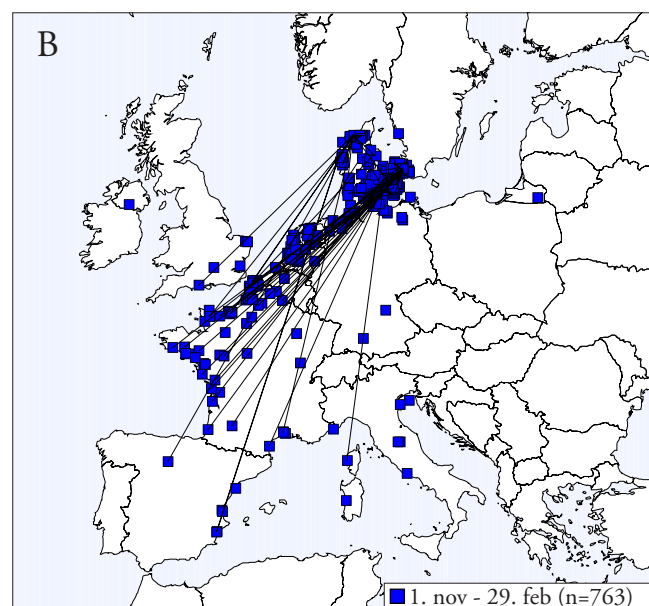
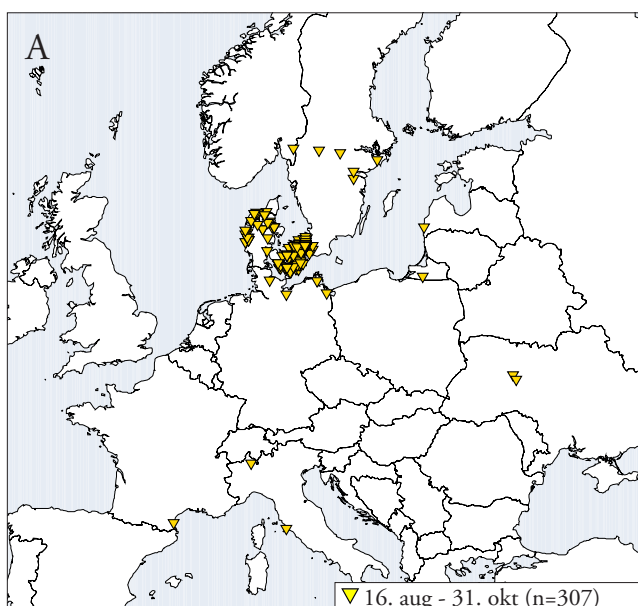

Fig. 5. Genmeldinger fra A) efterårsperioden og B) vinterperioden af blishøne ringmærket i Danmark. Linjer på kort B angiver direkte træk. Recoveries during A) autumn and B) winter of coot ringed in Denmark. Lines on map B indicate direct migration.

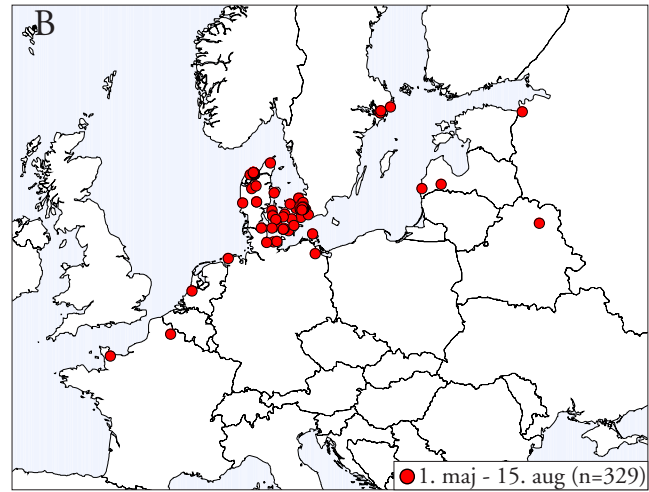
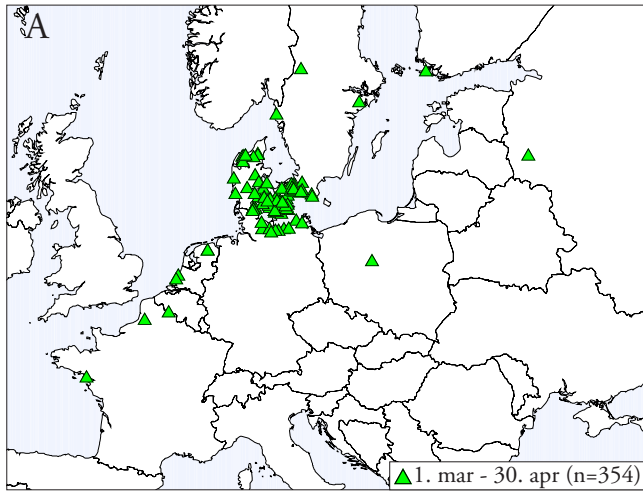

Fig. 6. Genmeldinger fra A) forårsperioden og B) yngletiden af blishøne ringmærket i Danmark. Recoveries during A) spring and B) the breeding season of coot ringed in Denmark.

sen fugl 15. oktober (Frankrig). Den del af bestanden, der forlader landet, trækker mod sydvest og genfindes uden for yngletiden primært i Holland, Belgien og langs Frankrigs nord- og vestkyst (fig. 5B). En mindre del af fuglene overvintrer langs Middelhavets kyster i Spanien, Frankrig og Norditalien. Som hos grønbenet rørhøne er der påfaldende få genfund i det centrale Tyskland.

Genmeldingerne viser, at det primært er de unge fugle, der trækker bort. Vintergennemsnittet for fugle i deres første vinter er generelt sydligere end i efterfølgende vinterperioder ($P < 0,01$). 32% af de 75 fugle, der er mærket som unger og genfundet i deres første vinter, er fundet i udlandet. I efterfølgende vintre stammer blot 10% af genfundene fra udlandet.

Alle blishøns, der er genfundet på De Britiske Øer, er mærket i Jylland, mens genfund i det østlige Frankrig og Italien er af fugle, mærket på Sjælland (fig. 7). Fugle, der er mærket i Sverige, er ikke genfundet på De Britiske Øer (Fransson in prep). På baggrund af det vesteuropæiske ringmærkningsmateriale udpegede Brown (1955) to trækruiter: én, der følger Vesteuropas kyster, og en mere kontinental rute. Sidstnævnte anvendes især af østligere bestande. Det kunne tyde på, at de østdanske blishøns, i modsætning til de vestdanske, i nogen grad benytter den af Brown skitse-rede kontinentale trækfront. Det er dog ikke muligt at påvise forskellige trækretninger for øst- og vestdanske blishøns.

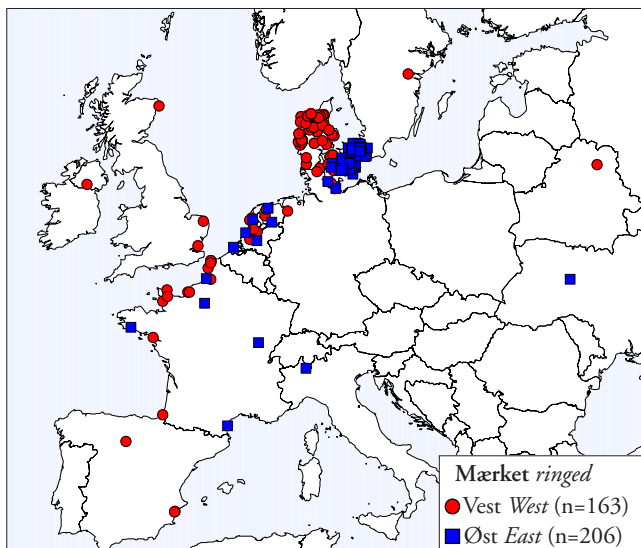

Fig. 7. Genmeldinger af blishøne ringmærket som redeunger eller ungfugle hhv. vest og øst for Storebælt. Recoveries of coot ringed as nestlings or juveniles in the western and eastern part of Denmark respectively.

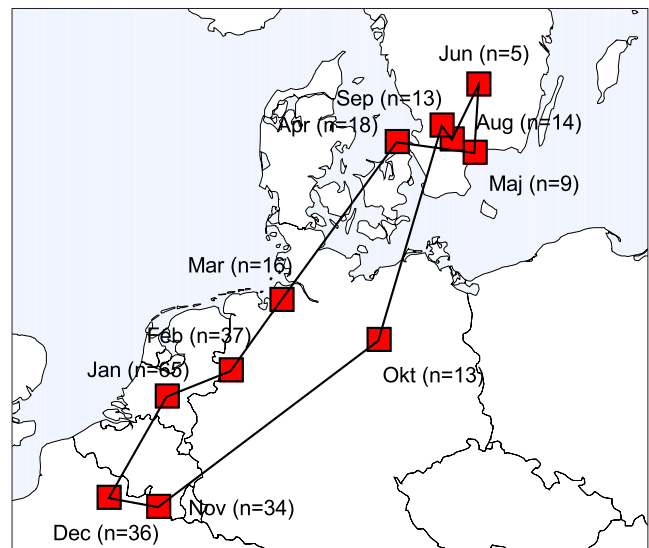

Fig. 8. Månedlige gennemsnitspositioner for blishøne ringmærket i Danmark og genfundet mere end 100 km fra mærkningsstedet. Monthly mean positions of coot ringed in Denmark and recovered more than 100 km from ringing site..

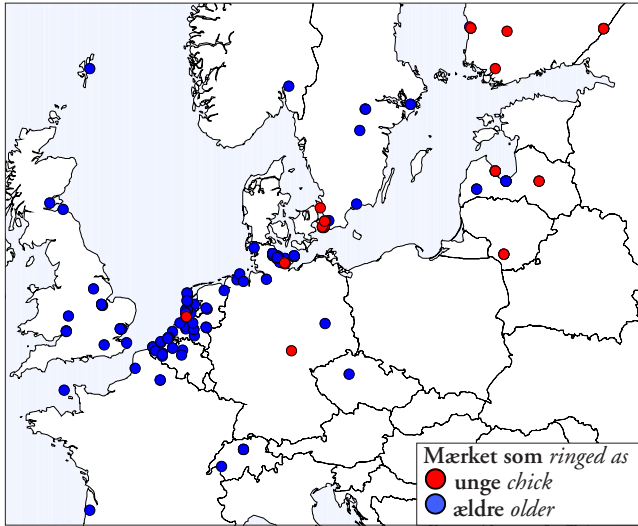

Fig. 9. Mærkningslokaliteter for blishøne ringmærket i udlandet og genmeldt i Danmark (n=234). Ringing locations of coot ringed abroad and recovered in Denmark (n=234).

I forårsmånederne er det seneste genfund syd for Danmark fra 15. marts (Frankrig), og de begrænsede genfund af danske ynglefugle i forårsperioden antyder, at fuglene på returtrækket benytter den samme rute som om efteråret (fig. 6A). Af det samlede genfundsmateriale ses det, at gennemsnitspositionerne allerede i januar er rykket mod nord, og at denne bevægelse fortsætter vinteren ud (fig. 8). Det kunne altså tyde på, at blishønsene bevæger sig mod nord, lige så snart de danske farvande bliver isfri.

De danske ungfugle, som overvintrer i Danmark, træffes ofte langt fra ynglelokaliteten i vinterperioden. Redeunger fra Vejlerne er således i den første vinter genfundet over det meste af landet, både i Jylland og på Fyn og Sydsjælland. Fugle, der er mærket som redeunger i Gentofte Sø er dog i flere tilfælde afløst på mærkningslokaliteten om vinteren. De voksne fugle forbliver sandsynligvis i højere grad nær ynglelokaliteten året igennem, og der er flere eksempler på fugle, der er genmeldt på ynglelokaliteten om vinteren. Også ynglefugle, der er genfundet i yngletiden, virker relativt trofaste over for yngleområdet, idet 27 af 35 fugle, der er genfundet i yngletiden mindst et år efter mærkningen, er fundet mindre end 5 km fra mærkningsstedet.

Træk- og vintergæster. Størstedelen af den danske bestand bliver i Danmark året rundt, og bestanden suppleres i træk- og vinterperioden af gæster fra vores nabolande. Både genfund af blishøns, mærket i udlandet (fig. 9), og genfund i udlandet af danskmerkede blishøns (fig. 1) viser, at disse træk- og vintergæster kommer fra Syd- og Mellemsverige, Sydøstnorge, det

sydlige Finland, De Baltiske Lande samt det vestligste Rusland og det nordligste Hviderusland.

I Danmark kan der flere steder i landet ses store flokke af blishøns fra september (Joensen 1974), og i denne måned er der i Danmark genfundet ringmærkede blishøns fra Letland og Sverige. Antallet af observerede fugle (Joensen 1974) og genfund af blishøns, der er mærket i udlandet, vokser i de følgende måneder. Antallet topes i november, men forbliver for det meste højt vinteren igennem indtil slutningen af marts (Joensen 1974). Fugle fra alle de omtalte lande er genfundet i Danmark i vinterperioden, og Danmark er, ikke mindst for de svenske blishøns, et vigtigt overvintringsområde (Fransson in prep.). De overvintrende blishøns er almindelige over det meste af landet, men specielt store forekomster ses i de nord- og vestjyske fjorde og i sydøstlige farvande omkring Sydsjælland og Lolland-Falster (Joensen 1974). Ringmærkningen viser, at der efter udgangen af marts kun befinder sig få udenlandske fugle i landet.

Genmeldings- og dødsårsager

Omkring halvdelen af genmeldingerne drejer sig om fugle, der er døde (fig. 10A). Af disse er 42% blevet skudt (fig. 10B). I Vesteuropa nedlægges der årligt mindst 200.000 blishøns, og arten må jages i de fleste europæiske lande, dog ikke i Norge, Sverige, Holland, Luxembourg og Irland (Bregnballe m.fl. 2003). I 1970'erne var det årlige jagtudbytte i Danmark på omkring 100.000, men antallet er siden faldet til omkring 20.000 (Bregnballe m.fl. 2003).

Der er indrapporteret skudte fugle fra alle lande, som de danskmerkede blishøns er genfundet i, men 72% af de skudte fugle er fra Danmark. Af disse stam-

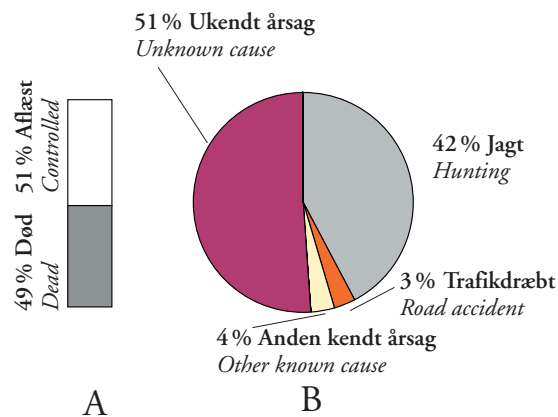

Fig. 10. A) Genmeldingsårsager (n=1.843) og B) dødsårsager (n=901) for blishøne ringmærket i Danmark. A) Cause of recovery (n=1,843) and B) cause of death (n=901) of coot ringed in Denmark.

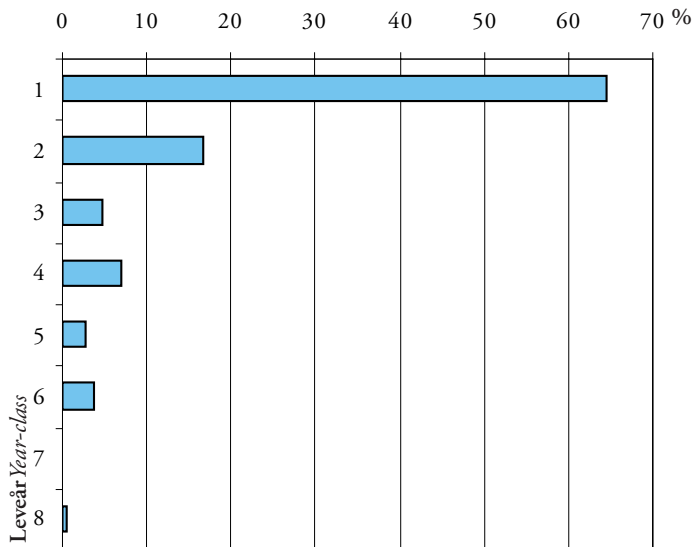

Fig. 11. Aldersfordeling for blishøne mærket som redeunger eller ungfugle i deres første efterår og genmeldt som døde (n=186).
Distribution on year-class of coot ringed as nestlings or juveniles in their first autumn and recovered as dead (n=186).

mer 72 % fra Sjælland og Lolland-Falster, 8 % fra Fyn og 20 % fra Jylland. Fra december 1987 blev motorbådsjagt forbudt i en række fjorde og vige (Bregnballe m.fl. 2003), og kun 3 % af blishønsene, der er indrapporteret som skudt i Danmark, stammer fra perioden efter dette forbud.

Blandt fugle ringmærket som unger eller ungfugle og genmeldt som døde er 65 % indrapporteret i første

leveår (fig. 11). I det første leveår dør flest fra juli til marts, mens flest i efterfølgende år dør i januar.

Den længstlevende danskmærkede blishøne blev mærket som voksen og genfundet 18 år og 7 mdr. senere – den blev således mindst 19 år og 7 mdr. gammel.

English summary

The coot is a common breeding bird all over Denmark with a rather constant population estimated at 20,000 breeding pairs. In mild winters about 200,000 coots are observed in Danish waters. Of the 7,994 ringed coots, 1,843 have been recovered, of these 241 from abroad. In July–August the coots gather in shallow aquatic habitats to moult. Although most Danish breeders remain in Denmark, some, mainly young birds, leave Denmark for the winter. Outside Denmark, most Danish birds are found in the Netherlands, Belgium and northwest France, with only a few travelling as far as southern France and Spain. Young coots wintering in Denmark are frequently found far from their hatching site, whereas adults often stay close to their breeding site year round. Coots from Finland, Sweden, the Baltic countries and western Russia are found in Denmark from September to March. About half of the recovered Danish ringed birds are recovered dead. The main known cause of death is hunting. Only 3 % have been shot since 1987.